

Wyrok z dnia 20 stycznia 1998 r.

II UKN 453/97

W sytuacji, gdy prawo do renty inwalidy wojennego z tytułu pobytu w łagrze w ZSRR i więzieniu z przyczyn politycznych (art. 12 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego, jednolity tekst: Dz.U. z 1997 r. Nr 142, poz. 950 ze zm.) zależy od ustalenia związku aktualnego inwalidztwa z tymi represjami, to zasięgnięcie przez sąd wyłącznie "zaocznej" opinii biegłych nie może być uznane za wyczerpujące rozpoznanie istoty sprawy.

Przewodniczący SSN: Teresa Romer (sprawozdawca), Sędziowie SN: Jerzy Kuźniar, Andrzej Kijowski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 20 stycznia 1998 r. sprawy z wniosku Stanisława R. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w A. o rentę kombatancą, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyrok Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku z dnia 16 lipca 1997 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok oraz poprzedzający go wyrok Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku z dnia 21 lutego 1997 r. [...] i sprawę przekazał temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e

Decyzją z dnia 5 czerwca 1995 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w A. odmówił Stanisławowi R. uprawnień do renty inwalidzkiej w związku z pobytem w więzieniu z przyczyn politycznych, ponieważ Wojewódzka Komisja Lekarska nie stwierdziła u wnioskodawcy inwalidztwa w związku z tym pobytem w więzieniu.

Stanisław R. w odwołaniu od decyzji, nie precyzując zarzutów, wnosił o jej zmianę i przyznanie mu uprawnień do renty inwalidy wojennego.

Sąd Wojewódzki - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku wyrokiem z dnia 21 lutego 1997 r. oddalił odwołanie. Sąd uznał, że stanowisko organu rentowego jest zgodne z prawem (art. 7 ustawy z dnia 27 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz członków ich rodzin - jednolity tekst: Dz. U. z 1983 Nr 13, poz. 68 ze zm.). W uzasadnieniu Sąd Wojewódzki stwierdził, że wnioskodawca był deportowany i przebywał w łagrach Z.S.R.R. w okresie od stycznia 1940 r. do listopada 1947 r. oraz w więzieniu PRL ze względów politycznych od maja 1953 r. do kwietnia 1955 r. Z tego tytułu uzyskał uprawnienia kombatanckie. Jednocześnie Sąd ustalił, że obecne schorzenia Stanisława R. nie pozostają w związku z jego pobytem w więzieniu z przyczyn politycznych, a w konsekwencji nie dają podstaw do zaliczenia do jakiegokolwiek grupy inwalidów wojennych.

Od powyższego wyroku Stanisław R. złożył apelację, w której wnosił o uchYLENIE zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Wojewódzkiemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku, zarzucając temu wyrokowi błędną ocenę stanu jego zdrowia. Schorzenie układu oddechowo-kръżeniowego i cukrzyca pozostają bowiem, zdaniem wnioskodawcy, w przyczynowym związku z jego pobytem w więzieniu z powodów politycznych, czego nie uwzględnili biegli sądowi. Wnioskodawca powołał się na zarządzenie Nr 18 Prezesa ZUS z dnia 22 grudnia 1994 r., które tego rodzaju schorzenia traktuje jako związane z pobytem w obozie, łagrze i więzieniu.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku wyrokiem z dnia 16 lipca 1997 r. oddalił apelację. W uzasadnieniu podzielił stanowisko Sądu I instancji, iż nie istnieje związek przyczynowy między schorzeniami [...] a represjami wojennymi i powojennymi, których doznał wnioskodawca. Takiego związku nie ustalili biegli sądowi, którzy obecne schorzenia Stanisława R. (liczy on 76 lat) uznali za schorzenia samoistne.

Pełnomocnik wnioskodawcy zaskarżył powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego kasacją, zarzucając naruszenie przepisów postępowania, a mianowicie art. 299 KPC, przez zaniechanie przeprowadzenia dowodu z przesłuchania wnioskodawcy w charakterze strony, ponadto art. 5 KPC przez niepouczenie wnioskodawcy bądź jego pełnomocnika o możliwości ubiegania się o ustanowienie adwokata z urzędu oraz art. 241 KPC przez zaniechanie wysłuchania biegłych i niezlecenie im uzupełnienia wydanej opinii, a także art. 378 § 2 KPC przez pominięcie przez Sąd drugiej instancji tego, iż w wyniku uchybień Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy. Skar-

żący wniośł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy rozważył co następuje:

Kasacja jest uzasadniona.

Poza sporem pozostaje, iż wnioskodawca był przez wiele lat poddawany represjom politycznym w łagrach i w więzieniu. Spór dotyczy związku schorzeń i inwalidztwa wnioskodawcy z tymi represjami (art. 12 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach i niektórych osobach będących ofiarami represji ..., jednolity tekst: Dz. U. z 1997 r. Nr 142, poz. 950 ze zm.). W aktach sądowych znajduje się opinia biegłych lekarzy sądowych wydana zaocznie [...]. Opinia ta jest negatywna co do związku inwalidztwa wnioskodawcy, będącego obecnie bezspornie inwalidą I grupy, z jego pobytem z przyczyn politycznych w łagrach i w więzieniu.

Doświadczenie uczy, że przy ustaleniu tego rodzaju związku istotne znaczenie ma wywiad i bezpośrednie badanie. Do zakresu obowiązku biegłych lekarzy sądowych należy określenie, czy i jakie schorzenia mogły powstać w związku z represjami, którym wnioskodawca był poddawany i czy uzasadniają one zaliczenie go co najmniej do III grupy inwalidów. Dokonanie tego rodzaju analizy wymaga bezpośredniego badania.

W tej sytuacji Sądy obu instancji, uznając opinię biegłych za wiarygodną, naruszyły przepis art. 233 KPC oraz wspomniany w kasacji art. 299 KPC. Przesłuchanie wnioskodawcy w charakterze strony mogło mieć istotny wpływ na opinię biegłych. Po tego rodzaju przesłuchaniu Sąd mógłby zażądać uzupełnienia tej opinii z uwzględnieniem zeznań wnioskodawcy w charakterze strony oraz po przeprowadzeniu bezpośredniego badania wnioskodawcy.

Reasumując Sąd Najwyższy uznał, że kasacja jest uzasadniona. W toku dotychczasowego postępowania doszło bowiem do naruszenia wspomnianych przepisów postępowania, a naruszenie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 393¹ pkt 2 KPC).

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy uchybienia te należy usunąć poprzez przeprowadzenie bezpośredniego badania wnioskodawcy przez biegłych lekarzy sądowych po uprzednim umożliwieniu mu złożenia wyjaśnień dotyczących warunków pobytu w łagrze i więzieniu oraz powstania i rozwoju schorzeń.

Dlatego też Sąd Najwyższy na mocy art. 393¹² KPC orzekł jak w sentencji.

=====